

Beheer en beleving

Beleidsplan van Vereniging De Zaanse Molen 2013 – 2016

Waarin opgenomen:

- het beleidsplan van het Molenmuseum 2013 – 2016

Voorwoord

Vereniging De Zaanse Molen werd opgericht in 1925. Onderdeel van de Vereniging is Het Molenmuseum dat in 1928 door Prins Hendrik werd geopend. De vereniging beheert en behoudt 12 nog werkende industriemolens in de Zaanstreek. Met dit belangrijkste erfgoed in de Zaanstreek vraagt de vereniging aandacht voor de geschiedenis en de cultuur van de Zaanse industriemolens. Dit beleidsplan omvat Vereniging De Zaanse Molen, het Molenmuseum en de 12 molens in hun samenhang en als zichzelf onderscheidende onderdelen.

Op 24 april 2006 werd het beleidsplan van Vereniging het Molenmuseum 2006 – 2010 door het bestuur van Vereniging De Zaanse Molen vastgesteld. Integraal onderdeel daarvan vormde het beleidsplan van het Molenmuseum.

Het is nu voorjaar 2013 en een opvolger van deze beleidsplannen heeft op zich laten wachten.

Om in de pas te blijven lopen met gangbare termijnen (de subsidie tranches die de overheden hanteren, de planperioden van vele andere organisaties) is gekozen voor de wat eigenaardige termijn 2013 – 2016. Eigenaardig omdat het in tijd niet aansluit op de beleidsplannen die zich tot 2010 uitstrekten. Gesteld kan echter worden dat in de periode 2010 – 2013 is voortgegaan op de eerder ingeslagen weg. Bovendien werd er in 2012 tijd genomen voor herbezinning.

Beheer en beleving werd in het voorjaar van 2013 geschreven en wil vooral aan twee dingen bijdragen.

Ten eerste het waarborgen van continuïteit: het nog meer verstevigen van het fundament onder het behoud en beheer van de Zaanse industriemolens en de collectie van het Molenmuseum.

Ten tweede het gedachtegoed van de Vereniging in al haar geledingen uitdragen in de wereld van vandaag en morgen: het vormgeven van de beleving van het belangrijkste Zaanse erfgoed. Daarom wordt – nog nadrukkelijker dan nu al het geval is - educatie als belangrijk middel ingezet. Permanente educatie van scholieren, jongeren, gezinnen, volwassenen en ouderen is bij uitstek geschikt om het gedachtegoed van de Vereniging te verspreiden. In het educatieplan wordt hier nader op in gegaan.

Daarom ook is er nadrukkelijk aandacht voor marketing en communicatie. Dit is vastgelegd in het marketing en communicatieplan onder de titel 'Als wij werken voor de molens, werken de molens voor ons'.

Beheer en beleving

Vereniging De Zaanse Molen

Doelstelling

De doelstelling van Vereniging De Zaanse Molen omvat de volgende elementen:

- molenbehoud en beheer (conservering);
- onderhouden en verspreiden van kennis over Zaanse molens en cultuur (educatie);
- het delen van dit industrieel erfgoed met de samenleving (promotie);
- het verwerven van fondsen (financieel beheer).

Missie

In het meerjarig beleidsplan van de Vereniging wordt de missie als volgt geformuleerd:

Vereniging De Zaanse Molen is een vrijwilligersorganisatie die op professionele wijze toekomst geeft aan de Zaanse industriemolens en de daarbij behorende museumcollectie van molengerelateerde zaken. Ook het

overdragen van kennis over en liefde voor de molens aan publiek in het algemeen en een jonge generatie Zaanse molenaars in het bijzonder is een kerntaak van de Vereniging. Hiermee levert de Vereniging een belangrijke bijdrage aan de Zaanse identiteit.

De Vereniging is eigenaar van 12 Zaanse industriemolens. Behoud en beheer daarvan behoort tot de kerntaken. Behalve De Ooievaar zijn alle molens voor het publiek toegankelijk. Hier kan men letterlijk in de wereld van de molens stappen. De kennis van en liefde voor de Zaanse industriemolens houdt de Vereniging verder in stand door middel van het Molenmuseum. Hier wordt kennis vergaard, ontsloten en gedeeld over de historie, constructie en productie van de Zaanse molens, het molenbedrijf en molenleven, de economie, techniek en cultuur van de Zaanstreek. In dat kader verzorgt het Molenmuseum tentoonstellingen, excursies, bijeenkomsten, cursussen en publicaties. Op deze manier fungeert het Molenmuseum van oudsher als venster op de wereld en als ontmoetingsplaats van Vereniging De Zaanse Molen. Dit is de plek waar behoud en beheer samen gaat met verdieping en beleving. Molens en museum vullen elkaar aan.

Organisatie

In 2012 drijft Vereniging De Zaanse Molen op bijna 200 actieve vrijwilligers. Daarnaast wordt het kantoor van Vereniging en museum bemenst door zes betaalde krachten (zie de bijlage voor de functieomschrijvingen). Een ter zake kundig bestuur voert de Vereniging aan. Onderdeel van de Vereniging is Stichting de Windmolencompagnie (de WMC) die direct sturing geeft aan een aantal van de 12 molens. Vereniging De Zaanse Molen heeft ongeveer 3700 leden. Zij ontvangen ieder kwartaal het blad De Windbrief met nieuws en artikelen over de Vereniging, de molens en de Zaanse cultuur. Jaarlijks publiceert het bestuur van de VZM het algemene jaarverslag en het financieel verslag op de website www.zaanschemolen.nl Een (verkort) verslag verschijnt ieder jaar in het meinumnummer van De Windbrief. In de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering worden deze verslagen door het bestuur van de VZM aan de aanwezige leden ter goedkeuring voorgelegd.

De Vereniging houdt kantoor in het Molenmuseum. Hier worden de administratieve en financiële processen van de Vereniging bewaakt. Er is een gecomputeriseerd informatiesysteem dat regelmatig wordt vernieuwd. Naast het beheer van het ledenbestand van de Vereniging wordt in dit computersysteem de financiële administratie van de Vereniging gevoerd. In dit systeem is ook het collectiebeheerprogramma Memorix ondergebracht. Het zijn alle objecten, documenten, foto's en kunstwerken die de museumcollectie uitmaken. Verder worden hier alle documenten, subsidie bescheiden en correspondentie met betrekking tot de 12 molens beheerd.

Betaalde krachten

Molenaars

Er zijn bij de Vereniging vier molenaars in dienst. Daarnaast beschikt men over twee flex werkers die ingezet worden bij technische ondersteuning in de breedste zin van het woord (kleine herstelwerkzaamheden aan molens, technische ondersteuning in het museum, controle op de klimatologische toestand van het museum en de depots).

Verenigingsmanager

Om processen te stroomlijnen, activiteiten te stimuleren en de kwaliteit van de Vereniging te vergroten werd in 2012 een Verenigingsmanager aangetrokken. Naast de taken als conservator van het museum (zie hieronder) heeft de Verenigingsmanager een richtinggevende taak voor de Vereniging als geheel. De visie van het bestuur wordt door hem vertaald naar de praktijk in de vorm van projecten, beleidslijnen en positionering. De Verenigingsmanager is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken, de exposities, presentaties en educatie in het Molenmuseum. En hij heeft aandacht voor externe partijen en overheden.

Personeel

Het kantoor van de Vereniging wordt verder bemenst door een financiële medewerker, een administratief medewerker en een medewerker representatie.

In een nieuw organisatiemodel van de Vereniging heeft het bestuur van de VZM onder zich de Stichting WMC (die 7 molens van de vereniging exploiteert), de molens De Kat, Het Jonge Schaap en De Bleeke Dood (die zijn verhuurd aan derden) en het Molenmuseum. Zie ook het schema hieronder.

Daarbij is een nieuwe personele in- en aanvulling nodig. Die rust op 3 pijlers:

- inhoud (= de basis voor het bestaansrecht van de Vereniging)
- middelen (= het realiseren van omzet)
- positie (= het communiceren van doelstelling van de Vereniging)

De invulling van deze taken dienen op termijn adequaat worden ingevuld. Er is reflectie nodig op de bestaande situatie en er is visie nodig op de mate van verdere professionalisering binnen de Vereniging.

Financiële structuur

Het Molenmuseum valt juridisch en financieel onder Vereniging De Zaanse Molen. Vanuit het Verenigingsbestuur worden jaarlijks budgetten vastgesteld ten behoeve van activiteiten, de collectie, het beheer en het expositie programma van het museum. Door middel van specifieke subsidies dragen de gemeente Zaanstad en de provincie Noord Holland bij aan de exploitatie van het museum. Het bestuur van de Vereniging beheert sinds 1982 het Willem Visserfonds, bedoeld als voorziening voor de aanschaf en restauratie van museum- en archiefstukken.

Voorgeschiedenis

Verontruste Zaanse kanters in de jaren twintig van de vorige eeuw waren bang dat geen enkele molen van de ruim 1000 industriemolens zou overblijven, die sinds 16^e eeuw bepalend zijn geweest voor de economische bloei en status van de Zaanstreek.

Op 17 maart 1925 werd Vereniging De Zaanse Molen opgericht, twee jaar na de oprichting van Vereniging De Hollandse Molen. Op dat moment waren er nog ca. 40 molens in de Zaanstreek over. Het behoud van en het opwekken en bevorderen van de belangstelling voor Zaanse molens vormen van het begin af aan de statutaire doelstellingen van de Vereniging. Deze doelstellingen worden onder meer bereikt door het inrichten van een museum, het houden van tentoonstellingen, het gerangschikt bewaren van alles wat betrekking heeft op de geschiedenis van deze molens, het houden van voordrachten en het uitgeven van publicaties. De VZM heeft nu 12 werkende industriemolens in haar bezit. Acht van deze molens vormen de belangrijkste trekpleister op De Zaanse Schans. (Noot: in 2012 bezochten 1,2 miljoen mensen De Zaanse Schans).

In de loop der jaren groeide de Vereniging uit en kreeg zij verschillende stichtingen en commissie onder zich.

Vereniging De Zaanse Molen

Technische Advies Commissie

StichtingOC '58(*)	Stichting WMC	Stichting HJS	Molen Het Pink	Het Molenmuseum	huurders
De Zoeker	De Ooievaar	Het Jonge Schaap	Timmerclub	Museumcommissie	De Bleeke Dood
Woning De Zoeker	De Bonte hen		Educatief centrum		Woning De Bleeke Dood
	De Koker		seniorenclub		Woning De Bonte Hen
	Het Prinsenhof		Werkplaats VZM		De Kat
	De Schoolmeester				
	De Gekroonde Poelenburg				
	De Huisman				

NB: Onlangs werd door de Vereniging de schuur van molen De ooievaar gekocht. Die krijgt in de toekomst een bestemming.
(*) Medio 2012 gaat de Stichting OC'58 over in de WMC.

De Vereniging is een professionele vrijwilligersorganisatie. Van velen die betrokken zijn binnen de Vereniging wordt veel gevergd. Tegelijkertijd zien we regelgeving bij overheden en verwachtingen bij sponsoren toenemen.

Toekomst

Vereniging De Zaanse Molen beseft dat het huidige tijdsgewricht vraagt om draagkracht voor haar idealen. Er zijn zorgen om mogelijk afnemende subsidies en een zich terugtrekkende overheid. Zorgen ook om afnemende betrokkenheid bij leden van de Vereniging en Zaankanters. Daar tegenover staat de hernieuwde belangstelling voor erfgoed en interesse in duurzaamheid. De Vereniging streeft naar brede draagkracht enerzijds, en effectieve professionaliteit anderzijds. Daartoe is in het voorjaar van 2012 een Verenigingsmanager aangetrokken die verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen van de Vereniging op operationeel niveau, het museum en de 12 molens. Communicatie en inspiratie zijn daarbij de kernbegrippen.

De Stichting OC '58 (Stichting het Olieslagerscontract 1958) zal opgaan in de Stichting WMC (Stichting de Windmolencompagnie). Op termijn zal ook Het Jonge Schaap opgaan in de WMC. Zelfs molen Het Pink zal onder de WMC vallen. Daarmee wordt de organisatiestructuur simpeler en daadkrachtiger: het bestuur van de VZM heeft dan onder zich de Stichting WMC en de molens De Kat en De Bleeke Dood.

Mogelijk gaat het Molenmuseum (en daarmee het kantoor van de Vereniging) verhuizen naar de Zaanse Schans. Daarmee zou het museum, in de gedaante van een molenmakerij, zich tussen de molens bevinden. Met een aansprekend erfgoedprogramma kan een groei van het aantal bezoekers worden gerealiseerd. Hiermee zouden Vereniging en museum aan twee belangrijke doelstellingen voldoen: grotere verspreiding van de kennis van en liefde voor de molen, en een grotere financiële onafhankelijkheid om dit te kunnen blijven doen. Vooralsnog is het Molenmuseum gevestigd aan de Museumlaan in Koog aan de Zaan. Het is belangrijk om de collectie optimaal te benutten en voor een groot publiek toegankelijk te maken en te houden. Middels tentoonstellingen, presentaties en activiteiten wordt hiervoor voortdurend aandacht gevraagd.

Contacten

De Vereniging onderhoudt contacten met andere erfgoedinstellingen in de Zaanstreek, zoals Stichting De Zaanse Schans. Verder is er contact met Vereniging De Hollandse Molen en de Noord Hollandse Molenfederatie. Uiteraard zijn er contacten met de gemeente Zaanstad en Wormerland. Dan zijn er ook contacten met de Provincie Noord Holland en Het Rijk.

Het Molenmuseum heeft enkele contacten gelegd met soortgelijke musea in Duitsland en België.

Uitwisseling en samenwerking op project niveau kunnen in de toekomst nader worden vormgegeven. Dichtbij huis zijn er contacten met het Honig Breethuis, het Museum van het Nederlandse Uurwerk en het Zaanse Museum. Voorts zijn er contacten met verzamelaars, schrijvers en historische Verenigingen. Er zijn contacten met Stichting Zaanse Erfgoed, het Gemeentearchief Zaanstad, Stichting Het Koogerpark en de Historische Vereniging Koog-Zaandijk.

Voor het voortbestaan is het noodzakelijk dat de Vereniging de lokale, nationale en internationale contacten uitbouwt tot een effectief netwerk waar kennis kan worden uitgewisseld en ontwikkelingen kunnen worden besproken en gewogen.

Het Molenmuseum

Geschiedenis

In het jaar van haar oprichting organiseerde de Vereniging een grote tentoonstelling. Inwoners van de Zaanstreek werd gevraagd om voorwerpen en andere materialen te laten zien, die met de Zaanse molens te maken hadden. De tentoonstelling was een enorm succes. Veel Zaanse molens hebben vervolgens hun spullen geschonken aan de Vereniging. Zo ontstond een startcollectie van ongeveer 1500 objecten die een plek kregen in het op te richten museum. Het museum kende daardoor een vliegende start. Het Molenmuseum werd in 1928 geopend door Prins Hendrik. Pieter Boorsma was de eerste conservator. In 1946 werd hij opgevolgd door Jan Willem A. Honig. Na diens dood in 1967 werd Ton Neuhaus in 1968 de conservator. Onder zijn leiding verwierf de Vereniging in 1973 het pand het Huis met de IJzeren Brug aan de Museumlaan. Sinds 1982 werd een zeventiende eeuwse koopmanswoning aan het pand gebouwd om dienst te doen als expositieruimte. In 1989 werd de ruimte voor het Molenpanorama van Frans Mars aangebouwd en in 2003 werden het depot (in de kelder), het kantoor en het Voorend op de eerste verdieping gebouwd. Hoewel samengesteld uit verschillende bouwlichamen ademt het museum dankzij een zorgvuldige uitvoering haar authentiek Zaanse karakter. Ton Neuhaus werd in 2009 opgevolgd door Dick Verroen. In april 2012 werd Henk Heijnen aangetrokken als Verenigingsmanager. Naast conservator van het museum is hij de manager voor de Vereniging. Het museum richtte zich van oudsher op het conserveren van de objecten. Dit werd in het verleden uitgevoerd door vrijwilligers van de Vereniging. In de loop der jaren is het museum steeds verder geprofessionaliseerd. In 2012 werken er zes betaalde parttime krachten. De werkzaamheden omvatten zowel taken voor het museum en de 12 molens, als taken voor de Vereniging als geheel. Het kantoor van de Vereniging bevindt zich, zoals gezegd, in het museum. Museum en Vereniging zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Doelstelling en missie

In 1998 verscheen het eerste beleidsplan van het Molenmuseum (1998-2003)¹
Hierin werd vastgesteld dat het museum de plek was waar molengerelateerde objecten werden verzameld en tentoongesteld, terwijl de molens de levende buitencollectie vormden. In het museum werd de nadruk gelegd op het exposeren van objecten die niet meer in molens of in de nabijheid ervan konden worden bekeken. Molens en museum dienden elkaar aan te vullen om een zo compleet mogelijk beeld te kunnen geven van de molengeschiedenis. Voorts werd ingezet op het vergroten van de betrokkenheid van streekbewoners en anderen, molentieliefhebbers, overheden en het Zaanse bedrijfsleven. Men streefde daarnaast naar het structureel uitbreiden van samenwerkingsverbanden (netwerken) met museale instellingen, scholen en touroperators.

Organisatie

De Verenigingsmanager geeft leiding aan de medewerker presentatie en administratie, de medewerker financiën en administratie, medewerker representatie en organisatie, de medewerker technische zaken en de assistent-medewerker technisch zaken. De medewerkers sturen op hun beurt de vrijwilligers aan. De werkerreinen van de vrijwilligers bestrijken met name de baliewerkzaamheden van het museum, de rondleidingen in museum en naar de molens, de collectieregistratie, de postverwerking (voor de Windbrief en andere grote zendingen), de postbezorging, het exterieur en de tuin van het museum. Daarnaast zijn vrijwilligers actief bij alle voorkomende activiteiten en processen. Voorts zijn er vrijwilligers actief in de verschillende commissies (zoals de TAC) en stichtingen (zoals de WMC) die vallen onder de Vereniging. De gedrukte communicatie van museum en Vereniging (Windbrieven, huisstijl, uitnodigingen en posters voor exposities, belettering in het museum) wordt verzorgd door een vrijwilliger die hiervoor gebruik maakt van een Apple.

De Verenigingsmanager is (samen met de museumcommissie) verantwoordelijk voor het expositiebeleid en verzorgt inhoudelijk de presentatie van de vaste opstelling. Het beheer van de museumcollectie, het mede inhoudelijk verzorgen van tentoonstellingen, en het beheer van de ledenadministratie wordt gedaan door

1

Beleidsplan van het Molenmuseum te Koog aan de Zaan; Het Molenmuseum in een nieuw millennium. Een visie tot 2003, in een veranderende museale cultuur. Het plan werd vastgesteld in de bestuursvergadering van de Vereniging d.d. 7 september 1998.

de medewerker presentatie en administratie. De medewerker financiën en administratie verzorgt Verenigingsbreed alle financiële zaken. De medewerker representatie en organisatie is belast met het begeleiden en uitvoeren van (publieks)projecten, educatie en promotie. Verder stuurt deze medewerker ten behoeve van de organisatie van het museum een aantal groepen vrijwilligers aan (voor baliewerkzaamheden en rondleidingen) en wordt het beheer van het museum op fysiek niveau samen met de Verenigingsmanager gedaan. De medewerker technische zaken en de assistent-medewerker technisch zaken verzorgen het technisch onderhoud in het museum en zijn belast met de fysieke verzorging van exposities en presentaties.

Er is een geautomatiseerd kassasysteem dat in 2012 werd vernieuwd. De kassa registreert de verkoopadministratie en is verbonden met het computersysteem. Het museum heeft een aansluiting op de museumkaartcomputer.

De organisatie als zodanig is redelijk op orde gebracht. Door bij educatieve projecten de Verenigingsmanager en de medewerker representatie en organisatie op projectbasis te versterken met een educator wordt de vereiste kwaliteit bij planvorming en uitvoering gehaald. Wat nog wordt gemist is een extra verbinding met de buitenwereld. Een parttime kracht op het gebied van communicatie en marketing is voor Vereniging en museum geen overbodige luxe. Ook hier eist het tijdsgewricht professionele inzet.

Het molenmuseum is de plek waar objecten worden beheerd, geconserveerd en geëxposeerd. Hieronder een aantal werkgebieden en processen die het museum betreffen. Daarna een blik op de collectie en de opbouw daarvan. Aansluitend een visie op het functioneren van het museum in de komende jaren.

De Collectie

Zoals gezegd werd de basis van de collectie gelegd door streekbewoners die zaken aanleverden voor de oprichtingsexpositie van de Vereniging. Vanaf dat eerste moment komt alles in aanmerking om te verzamelen dat kan bijdragen aan de beeldvorming over het culturele, politieke, sociale en artistieke leven waarin de molens centraal staan. De kwaliteitseisen zijn in de loop der jaren aangescherpt. In 2012 bestaat de collectie van het Molenmuseum uit bijna 39.000 objecten, het resultaat van ruim 80 jaar verzamelen en conserveren. Veel van deze objecten, documenten en foto's worden bewaard in het klimatologisch gecontroleerde depot onder het museum. Veel grote stukken (vooral onderdelen van molens) worden bewaard in depots in verschillende molenschuren. Er wordt in 2013 gezocht naar een groter extern depot. Er zijn een aantal verzamelgebieden, waarvan de belangrijkste hieronder worden genoemd.

Modellen en moleninventaris.

De kerncollectie bestaat uit een grote collectie molenmodellen en maquettes, molenonderdelen, en molenmakersgereedschappen. De 96 opengewerkte molenmodellen die het museum bezit zijn van nationale betekenis. Ook tot de kerncollectie behoren alle fragmenten en inventarisstukken van de Zaanse industriemolens. Deze zijn ondergebracht in de rubriek diverse museumstukken en die omvat 856 objecten. Onder de noemer gereedschappen zijn 973 stukken opgenomen.

Daarnaast zijn er uiteenlopende documenten en andere voorwerpen in de collectie.

Dit alles is vastgelegd in het inventarisregister. Sinds een aantal jaren is het verzamelbeleid aangescherpt. Aangeboden voorwerpen worden op kwaliteit beoordeeld. Objecten die binnenkomen worden na beoordeling geadministreerd in de Basisregistratie voor museumcollecties.

Molenfoto's.

Er zijn omvangrijke fotocollecties (onder andere van Vooren (5714), Grootes (1245) en Ohlen (bijna 3000)), die worden bewaard in zuurvrije opbergdozen. Ze zijn geregistreerd en ontsloten. Deze foto's zijn opgezet op plano's en alfabetisch op molennaam gerangschikt. Van de foto's zijn diapositieven (kleinbeeld) in stapeldozen geordend op plaatsnaam. Grootbeeld dia's (6x6) en de glas- en filmnegatieven zijn eveneens alfabetisch gerangschikt op molennaam. Vrijwel alles is gedigitaliseerd.

Bijbehorende brochures en documenten worden bewaard in stevige zuurvrije enveloppen en zijn eveneens ontsloten op trefwoord en schrijver. De enveloppen liggen gerangschikt volgens het opbergnummer in archiefdozen.

Constructietekeningen, bouwtekeningen en landkaarten.

Een belangwekkende collectie van constructietekeningen van molens uit de 17^e 18^e en 19^e eeuw ligt in speciale zuurvrije opbergdozen opgeborgen. Verder bezit het Molenmuseum een collectie bouwtekeningen van veranderingen aan molens (in staande en gaande delen) en van verbouwingen tot fabriek, voornamelijk uit de 18^e en 19^e eeuw. Dit laatste vormt de collectie Boerendans. Zij omvat 568 tekeningen. In totaal zijn er 1644 constructietekeningen, bouwtekeningen en landkaarten.

Objecten

Naast de molens zelf en de onderdelen daarvan (waarvan veel is opgeslagen in molen Het Pink) telt de collectie ook molengerelateerde objecten, waaronder een weefgetouw, een roeibootje en een brandweerspuit.

Schilderijen, prenten en tekeningen.

De schilderijencollectie staat genoteerd in het inventarisregister en is volgens de Basisregistratie opgezet. In het kader van het Provinciaal Preserveringsproject werden in de jaren negentig 56 schilderijen voorzien van een A-keur (een goede materiële toestand die geen behandeling behoeft). Een aantal jaren later konden er met behulp van de Stichting Kunst en Cultuur 18 schilderijen worden schoongemaakt en gerestaureerd. In 2012 bevinden zich 145 schilderijen in de collectie.

Medio 2012 werd in het depot een aantal hekwerk wanden geplaatst om ruimte te creëren voor schilderijen en andere plaatwerken.

In de collectie bevinden zich voorts ruim 1100 prenten en (niet technische) tekeningen die allen zijn gedigitaliseerd. Voor de schilderijen, de prenten en de tekeningen geldt dat zij de Zaanse molen of de Zaanse cultuur tot onderwerp hebben.

Knipsels en periodieken:

De collectie (kranten)knipsels, opgeplakt op plano's beslaat ongeveer 20 (zuurvrije) klapdozen; zij zijn chronologisch gerangschikt. Het bijwerken gebeurt zeer regelmatig en er wordt ook in eigen beheer gewerkt aan de ontsluiting. De verzameling omvat berichtgeving over molens in de Zaanstreek vroeger en nu.

Bibliotheek

In de collectie van het museum bevinden zich enkele duizenden boeken, manuscripten, documenten en publicaties die het molenleven en de Zaanstreek in de breedste zin tot onderwerp hebben. Zij staan keurig in het depot. In de zomer van 2012 is begonnen met de digitale ontsluiting van deze geschreven bronnen en naslagwerken.

Dit zal onderzoek vergemakkelijken en mogelijk nieuwe verbanden binnen de collectie aan het licht brengen. Binnen het collectiebeheersysteem kunnen werken uit de bibliotheek via steekwoorden gekoppeld worden aan de andere objecten binnen de collectie. Bovendien zal de bibliotheek op titel en trefwoord onderdeel van de collectie zelf worden.

Buiten de collectie

Naast de vaste geregistreerde collectie heeft het Molenmuseum een verzameling werktuigen voor educatieve doeleinden. Deze verzameling komt niet voor in de catalogus en bestaat uit dublures van de kern- en randcollectie en is van mindere kwaliteit. Er wordt volstaan met een inventarislijst met datering van het voorwerp en het historische gebruik.

Verwerving van objecten (door schenkingen of aankoop) vindt plaats wanneer het een verrijking van de collectie betreft. Daarbij dienen de kwaliteit van het object en de eventuele aankoop prijs ervan redelijk te zijn. Via allerlei informatiekanalen volgt het Molenmuseum het aanbod van stukken die particulier worden aangeboden of op de markt komen.

Verwerving en afstoting

Een collectie bestaat uit objecten die worden verworven door aankoop, schenking of bruikleen. De procedure voor nieuwe aanwinsten is in 2012 opnieuw vastgesteld en beschreven.

Procedure nieuwe aanwinsten

In vier stappen in de collectie opnemen

I Registreren in registratieboek (door bevoegde ontvanger):

In het registratieboek staat alles dat wordt aangeboden.

1. Herkomst: naam, adres, telefoonnummer etc.
2. titel van verwerving: koop, bruikleen, schenking etc.
3. datum waarop het voorwerp is ingebracht
4. voorlopig trefwoord of omschrijving
5. toestand waarin het voorwerp zich bevindt
6. Details: bijv. "oom van schenker werkte bij ... en heeft dit object ..."
7. De conservator bepaalt of het object in de collectie wordt opgenomen
8. Zo ja, dan aangeven dat het object een uniek inventarisnummer moet krijgen (zie vervolgens registreren vanuit het registratieboek in de collectie)
9. particuliere schenker bevestiging van ontvangst meegeven of meesturen
10. particuliere verkoper om rekening vragen, bedrag wordt overgemaakt
11. rekening naar administratie, kopie in dossier
12. i.g.v. bruikleen, bruikleenovereenkomst vragen of opstellen
13. Vaststellen of het object wel of niet in de collectie wordt opgenomen (indien niet, het object apart houden voor ander gebruik)

II Aanmaken van een registratieformulier

1. Wanneer object wordt toegevoegd aan de collectie wordt er aan de hand van de gegevens uit het registratieboek een registratieformulier ingevuld
2. Er wordt een digitale foto gemaakt van het object met als voorlopige titel een omschrijving
3. De foto wordt opgeslagen op de server (adres: ....)

III Gegevens van het registratieformulier invoeren in de collectie (door bevoegde ontvanger of door een registrator):

1. uniek inventarisnummer geven
2. Definitief trefwoord
3. beschrijving maken
4. Basisregistratie in Memorix
5. Digitale foto van het object nieuwe titel geven (= het inventarisnummer), kopiëren en uploaden naar Memorix

IV Definitief opnemen in de collectie:

1. uniek inventarisnummer plaatsen op object
2. Standplaats vastleggen

Fysieke kwaliteit van de objecten

De bewaking van de fysieke kwaliteit van de objecten in de collectie behoeft natuurlijk voortdurende aandacht. In het depot van het museum en in de museumzalen is daarom een systeem van klimaatbeheersing actief. Bevochtigers en ontvochtigers reguleren de temperatuur en het vochtigheidsgehalte in het museum. Het gebouw is oud en van hout. Een optimale klimatologische omstandigheid is daarom onhaalbaar. Maar de voortdurende zorg (iedere dag wordt het water in de be- en ontvochtigers ververs; meetapparatuur wordt regelmatig uitgelezen) draagt bij aan een goede klimaatbeheersing.

Er wordt naar gestreefd om in de komende jaren een aantal originele objecten en documenten in de vaste opstelling te vervangen door facsimile's.

Actieve conservering en Restauratie

Voor de actieve conservering worden over het algemeen deskundigen ingeschakeld; te denken valt aan restaurateurs voor de schilderijen en prenten. Verder worden de houten voorwerpen regelmatig behandeld tegen houtworm.

Digitalisering en ontsluiting: Memorix en memorix Major

Veel zaken in de collectie zijn de laatste jaren gedigitaliseerd. Hierdoor worden de objecten toegankelijk gemaakt voor anderen, zonder dat daarbij slijtage of schade aan de objecten ontstaat. Bovendien wordt ook de informatie over de objecten ontsloten zodat er nieuwe verbanden gelegd kunnen worden. En dat vermeerderd de kennis over de molens. Er wordt op het terrein van de digitalisering samengewerkt met Pictura Imaginis te Heiloo. Overigens heet het bedrijf sinds 2012 Picturae. Ontsluiting van de gedigitaliseerde objecten in de collectie gebeurt via het computersysteem van het museum en via de internetsite van de Vereniging, <http://www.zaansemolen.nl>. Bijna de gehele fotocollectie is inmiddels ontsloten. Ook andere objecten zoals tekeningen, windbrieven, foto's e.d. zijn elektronisch beschikbaar, waaronder de fotocollecties Vooren en Ohlen. Een voortdurend proces is het bijwerken en aanvullen van informatie bij deze objecten, documenten en foto's. De digitalisering van de collectie gaat voort. Een groep vrijwilligers met grote molenkennis voorziet foto's van beschrijvingen. De boeken in de collectie worden beschreven en daarmee ontsloten. Aanwinsten worden geregistreerd en in de collectie opgenomen. Het is op termijn noodzakelijk om daarbij gebruik te gaan maken van Memorix Major. Hiermee worden niet alleen een aantal nieuwe mogelijkheden van beheer gerealiseerd (betere zoekfuncties, meer kruisverbanden), maar wordt de uitwisseling met en koppeling aan andere collecties en archieven eenvoudiger. Bovendien kan met de beeldbank van de collectie de website van de Vereniging een inhoudelijke facelift krijgen. Dit is niet alleen van belang omdat daarmee de toegankelijkheid en het gebruik van de website verbeterd wordt. In 2006 heeft TNO in samenwerking met het ministerie van OCW en Digitaal Erfgoed Nederland² een scorekaart ontwikkeld voor websites. Deze scorekaart vereist een voortdurende aanpassing van de kwaliteit. Ook in die zin is Memorix Major een belangrijk en onontbeerlijk instrument.

In 2012 heeft de Vereniging de website 1000 Zaanse molens in beheer gekregen. De site werd door Ron Couwenhoven opgezet.

Inmiddels is de collectie van het museum gekoppeld aan het archief van de Gemeente Zaanstad en aan het archief van de Hollandse Molen. Koppeling van archieven kan leiden tot nieuwe inzichten in de geschiedenis van molens, die anders pas na veel studie mogelijk zijn.

Onderzoekers kunnen onder voorwaarden onderzoek doen in het depot waar zich de originele objecten bevinden.

Presentatie

Museumregister

Sinds 3 mei 2001 heeft het Molenmuseum het keurmerk *Geregistreerd Museum* en staat het als zodanig vermeld in Het Nederlands Museumregister. Elke 5 jaar moet de registratie worden vernieuwd; in 2006 vond de eerste herijking plaats. Het Molenmuseum voldeed aan de gestelde criteria en mocht zich opnieuw Geregistreerd Museum noemen. De herijking die in 2011 had moeten plaatsvinden heeft door personele en organisatorische wijzigingen op zich laten wachten. Dit beleidsplan is de noodzakelijke basis om de herijkingprocedure alsnog te kunnen doorlopen. We gaan er vanuit dat we medio 2013 de registratie alsnog kunnen verlengen.

---

²

Digitaal Erfgoed Nederland stelt ondersteunende organisaties en culturele instellingen in het erfgoed in staat om op een professionele, toekomstvaste en publieksgerichte manier samen te werken aan een nationale infrastructuur en een bijdrage te leveren aan de Digitale Collectie Nederland.

Het Molenmuseum in 2012

In het Beleidsplan 2006 – 2010 werd nadruk gelegd op het overdragen van kennis over en liefde voor de molens aan het publiek in het algemeen en de jonge generaties Zaanse in het bijzonder. Daarmee was het de voortzetting van eerder ingezet beleid.

Het Molenmuseum werd geponeerd als een educatief centrum van het Zaanse industriële erfgoed, in het bijzonder de molens, en met name gericht op de jeugd van de Zaanstreek en omstreken.

Het streven was om in 2010 ongeveer 3500 deelnemers aan studieprogramma's bij het museum binnen te krijgen. In dat jaar bezochten in het kader van educatieve projecten en tentoonstellingen ongeveer 3050 kinderen het museum.

Het gemiddeld aantal betalende bezoekers diende te stijgen van 10.000 personen naar 16.000 in 2010 (het werden er 9.000). Speciaal voor allochtone bezoekers zouden exposities worden ontwikkeld. Om deze zaken te ondersteunen werd er een museumcommissie ingesteld.

Met het aantreden van de Verenigingsmanager in 2012 wordt het museum nadrukkelijk ingezet als instrument om de doelstellingen van Vereniging en museum te ondersteunen. Het Museum is een bewaarplaats, toonzaal, ontmoetingsplek en educatief centrum waar kennis over en verdieping van Zaanse molencultuur centraal staat. Presentatie en representatie worden hier optimaal op afgestemd.

Het Molenmuseum blijft ook in de toekomst het educatieve centrum van de Vereniging. De taak van het museum is enerzijds het ontsluiten van de collectie en de kennis over de Zaanse molencultuur en anderzijds het aantrekken van meer bezoekers.

In het Museum (of het nu in Koog aan de Zaan staat of op de Zaanse Schans) wordt het verhaal verteld van de molens, het leven in de Zaanstreek ten tijde van de bloei der molens en de sporen die de molens in de wereld van vandaag achterlieten. Het verhaal blijft verteld worden, de toon van vertellen passen we aan bij de huidige behoeften. Nu de presentatie en de representatie vorm begint te krijgen, is het van belang om het 'product' van de Vereniging en museum (de molens en de museumcollectie) op een professionele wijze over het voetlicht te brengen. Extra menskracht op het terrein van communicatie en marketing is daarbij wenselijk.

De presentatie van de vaste collectie

Het museum is vandaag (2012) te karakteriseren als een redelijk toegerust museum met de Zaanse industriemolen als onderwerp. Het museum heeft negen ruimtes, verdeeld over de kelderverdieping, de begane grond en de eerste verdieping. Bij binnenkomst is er een kleine garderobe, een winkeltje en de toegangsbalie. Rechts daarvan bevindt zich het kantoor (1) (van zowel het museum, als van de Vereniging als geheel). Onder het kantoor is een kelder met daarin het klimaatgecontroleerde depot (2). Links van de balie gaat men op de begane grond naar de expositieruimte (3). Van hieruit gaat men naar links en komt (na een kleine hal (4) in de zogenoemde stijlkamer (5). Daarna betreedt men de modellenzaal met de vaste opstelling (6). Hierachter bevindt zich het Molenpanorama van Frans Mars (7). Naast de toiletten voert een trap (met invalidelift) naar boven, waar de vaste opstelling voortgezet wordt in de vorm van een reeks opstellingen naar onderwerp (8). Aan het einde van deze rondgang bevindt zich aan de linkerkant een auditorium (9). Rechts is een educatieve ruimte (10). Hiernaast is een trap die naar beneden voert en uitkomt bij de balie en het winkeltje.

Bezoekersaantallen 2007 - 2012

Totaal aantal bezoekers aan het Molenmuseum (inclusief Het Pink):

In 2007:	10.850
In 2008:	12.564
In 2009:	8.233
In 2010:	9.024
In 2011:	10.052
In 2012:	9.603

NB: in 2012 werd er geen educatief project georganiseerd.

Exposities

Een goed expositiebeleid kenmerkt zich door doelmatigheid, helderheid en beheersbaarheid. Er zijn in het verleden vele opmerkelijke, nuttige en onderhoudende tentoonstellingen gemaakt die raken aan de Zaanse cultuur en het molenleven. In de komende periode willen we per jaar vier exposities maken, verdeeld over evenzoveel interesse gebieden. Hierdoor ontstaat regelmaat en daarmee herkenbaarheid bij het publiek. Er ontstaat voor het museum en de Vereniging verdieping in de verschillende aspecten van het molenleven. Willekeur wordt vermeden. Naast deze exposities zullen we fotopresentaties maken die – indien mogelijk – aansluiten bij het thema van de expositie.

1. Een molengerelateerd onderwerp
2. Een onderwerp uit de Vereniging
3. Educatieve tentoonstelling
4. Kunst en cultuur

Ad1: Een molengerelateerd onderwerp.

Dit spreekt voor zich: alle mogelijke onderwerpen die de Zaanse industriemolen, het molenleven en de geschiedenis van de molen betreffen.

Ad 2: Een onderwerp uit de Vereniging

Er zijn leden die een belangwekkende verzameling hebben opgebouwd, van foto's en ansichtkaarten tot kunstwerken en bijzondere voorwerpen. Het Molenmuseum kan een rol spelen in de ontsluiting en beschrijving van een onderwerp binnen een verzameling. Daarmee bedient het museum het publiek, wordt de band met verzamelaars en leden versterkt en profileert het museum zich als mogelijk toekomstig beheerder van belangwekkende (deel-) verzamelingen.

Ad 3: Educatieve tentoonstelling

Ook dit spreekt voor zich. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Er zijn plannen en ideeën voor een educatieve tentoonstelling in het voorjaar van 2013, Molenmakers gevraagd. Samen met educator Erik Luik (hij werkt in museum Nieuw Land in Lelystad) zijn we begonnen aan de voorbereidingen. We willen daarnaast gaan werken aan een voortdurende leerlijn die de groepen 1 tot en met 8 van het basisonderwijs omvat. Bovendien willen we in de vaste collectie nieuwe zwaartepunten aanbrengen die handvatten bieden voor educatieve projecten voor gezinnen, volwassenen en ouderen.

Ad 4: Kunst en cultuur

Molens, molencultuur, de Zaanse samenleving. Kunstenaars hebben er een visie op of doen er (direct of indirect) verslag van. We kunnen kiezen voor gekende individuen zoals Jan Groenhart en Fred Boom. We kunnen kiezen voor een thema (fijnschilderen, water, landschap, natuur) en daarvoor een groep kunstenaars uitnodigen. We kunnen ook kiezen voor kunstenaars van nationale of internationale betekenis. We kunnen kiezen voor een materiaal (papier, hout, pigment). We kunnen kiezen voor traditie of experiment, voor verleden of heden.

Educatie

Educatie is van het grootste belang. Niet alleen is het voor de Vereniging en het museum een belangrijke doelstelling om kennis over en liefde voor de molens op te wekken. Educatie is ook een essentieel element in het waarborgen van een breder en jonger publiek.

Daarom werd eind 2012 het educatieplan *Van behoud naar beleving* geschreven. Het belang van interactiviteit en de noodzaak om educatie voor verschillende groepen te realiseren (naast scholieren ook jongeren, gezinnen, volwassenen en ouderen) zijn enkele speerpunten in het plan. De Japie projecten (bedacht en vormgegeven door Thea van 't Loo) zijn ook voor de komende jaren een prachtig onderdeel van de educatie.

Maar voor goede educatie is een goede presentatie nodig. Daarom wordt de huidige presentatie stapsgewijs omgevormd tot een educatief instrument.

Herinrichting 2013

Van oudsher wil de presentatie in het museum zo volledig mogelijk zijn. Het is een opvatting die niet meer in deze tijd past. Dat gevoel leefde al een aantal jaar en er zijn een aantal voorstellen tot herinrichting gedaan. Hieronder wordt opnieuw een voorstel tot herinrichting beschreven. Daarbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met het feit dat het museum op termijn mogelijk verhuist naar De Zaanse Schans, in de zin dat er bij deze herinrichting geen ingrijpende en kostbare verbouwingen worden voorgesteld. Met eenvoudige middelen wordt er gepoogd recht te doen aan de verwachtingen van de huidige bezoeker, die niet een volledig aanbod wil zien, maar die een spannend verhaal wil ondergaan. Dat verhaal past binnen het grotere verhaal over de molen en het molenleven.

In de nieuwe presentatie van de vaste collectie en de wisselende exposities komt de bezoeker, net als nu, binnen via de bestaande ingang. Links van de balie gaat men op de begane grond naar de expositieruimte (3). Van hieruit gaat men naar links en komt in de kleine hal (4). Hier waant de bezoeker zich in een molen: veel hout, scheve planken, uitgesleten drempels, touwen, delen van raderen, enzovoorts. Mogelijk is hier iets met geluid, geur en beeld te doen.

Vervolgens komt men in de zogenoemde stijlkamer, die deels is omgetoverd in de werkkamer van een 19^e eeuwse Zaanse industrieel. Er staat een bureau, er liggen voorwerpen en paperassen. In beeld en geluid is er een toelichting op de scene. Vanuit de praktijk van 1850 krijgt de bezoeker een beeld van het (werkzame) leven in de Zaanstreek. Mogelijk laten we als het ware de industrieel zelf aan het woord (in het Engels en in het Nederlands). Te denken valt aan een zakenman uit de familie Honig, Smit van Gelderen, Duyvis (5). Daarna betreedt men de modellenzaal met de vaste opstelling (6). In deze zaal wordt ieder jaar gekozen voor één soort molen: aan de hand van modellen en onderdelen van of een papiermolen, een oliemolen of meelmolen, een pelmolen, of verfmolen of een houtzaagmolen wordt het verhaal verteld van de desbetreffende industrietak. Niet alle modellen zullen dus meer tegelijk te zien zijn, maar alleen de modellen die het verhaal van een bepaald product vertellen. De industrieel in ruimte 5 vormt de visuele en tekstuele inleiding op de modellenzaal. Het Molenpanorama van Frans Mars (7) kan door het kiezen van een jaarlijks wisselend onderwerp beter worden betrokken bij de verhaallijn in de presentatie. Zo kan er met licht en geluid aandacht worden gevestigd op bepaalde molens of delen van het panorama.

Naast de toiletten voert een trap (met invalidelift) naar boven, waar de vaste opstelling voortgezet wordt in de vorm van een reeks opstellingen naar onderwerp (8). Terwijl op de begane grond de nadruk ligt op de industriële en technische aspecten van het molenleven, is op de eerste verdieping meer aandacht voor de sociale en maatschappelijke omstandigheden waaronder Zaankanters in de molens werkzaam waren. De opstelling als geheel is nodig toe aan vernieuwing. Er zullen opnieuw een aantal thema's worden benoemd en deze zullen opnieuw worden gepresenteerd in beeld en geluid, in passieve en actieve beleving.

Nadrukkelijk wordt daarbij gedacht aan verschillende groepen bezoekers: kinderen, jongeren, gezinnen, volwassenen en ouderen. Aan het einde van deze rondgang bevindt zich aan de linkerkant een auditorium (9). Hier worden regelmatig films en documentaires vertoond. Rechts is een educatieve ruimte (10). Deze ruimte zal meer en meer beschikbaar komen voor bedrijven die er bijeenkomsten kunnen houden.

Hiernaast is een trap die naar beneden voert en uitkomt bij de balie en het winkeltje.

Representatie

De Vereniging en het Molenmuseum hebben een goede pers. Een brede achterban ondersteunt de doelstellingen en de verschillende media op lokaal en provinciaal niveau schenken regelmatig aandacht aan de activiteiten binnen de Vereniging en het museum. De uitstraling van de Vereniging is opgewekt, hoewel de bestaande huisstijl een kleine opfrisbeurt kan gebruiken. Ondanks dat alles wordt een professionele aanpak gemist. In een wereld waarin het communiceren een hoge vlucht heeft genomen is het van belang om hier krachtadig aandacht aan te besteden. Dichtbij huis is te denken aan het visueel verleiden van toeristen die op station Koog richting de Schans willen. Het is belangrijk om bezoekers op hun weg naar de Schans naar het museum te lokken. Een voordelige combinatiekaart (met een bezoek aan museum en alle molens) kan daarbij stimulerend werken. In digitale zin kunnen de Vereniging, het museum en de 12 molens belangstelling wekken via de sociale media. Er kan ook worden ingezet op het aantrekken van een

professionele communicator en marketeer. Maar eerst en vooral zal het museum de bezoeker (van leek tot toerist, van kind tot oudere, van kunstliefhebber tot molenfanaat) iets te bieden moeten hebben. In het museum is een begin gemaakt met een transparantere uitstraling en een beter geoutilleerd winkeltje. Er zijn nog vele stappen te zetten om te komen tot een geheel dat schittert als een parel. En als het zover is, moeten we zorgen dat de mensen ons weten te vinden.

Vernieuwing en verandering

De komende periode zal in het teken staan van vernieuwing en verandering. Vernieuwing in de presentatie van de collectie, zowel intern (het collectiebeheer) als extern (de ontsluiting van de collectie middels exposities en via de digitale snelweg). Vernieuwing ook in een hernieuwde presentatie van de vaste collectie en noodzakelijke vernieuwing om te kunnen voldoen aan de museale eisen die het Museumregister stelt (een noot?).

Verandering is nodig om contact te leggen met de buitenwereld, van collega instellingen en andere stakeholders, tot een breed publiek dat we op verschillende niveaus willen aanspreken. Uitvoering geven aan dit alles vergt extra inspanningen. Niet alleen in menskracht, maar ook in geld.

12 molens

Buitencollectie

Het molenbezit van de Vereniging vormt de buitencollectie van het Museum. Overigens is dit net zo goed andersom te zeggen: het Museum vormt de binnencollectie van de 12 werkende molens. Aspecten van het molenleven worden getoond in het Museum, terwijl de praktijk van het molenleven wordt beleefd en geleefd in de molens zelf.

De buitencollectie bestaat uit de volgende molens:

1. oliemolen Het Pink, achtkante bovenkruier, 1620, Koog aan de Zaan
2. oliemolen De Ooievaar, achtkante bovenkruier, 1622, Zaandam
3. oliemolen De Zoeker, achtkante bovenkruier, 1676, Zaanse Schans
4. oliemolen De Bonte Hen, achtkante bovenkruier, 1693, Zaanse Schans
5. meelmolen De Bleeke Dood, achtkante bovenkruier, 1656, Zaandijk
6. meel- en pelmolen De Koker, achtkante grondzeiler, 1866, Wormer
7. papiermolen De Schoolmeester, zeskante bovenkruier, 1692, Westzaan
8. mosterdmolen De Huisman, achtkante bovenkruier, 1786, Zaanse Schans
9. pelmolen Het Prinsenhof, achtkante bovenkruier, 1722, Westzaan
10. verfmolen De Kat, achtkante bovenkruier, 1782, Zaanse Schans
11. houtzaagmolen De Gekroonde Poelenburg, paltrok, 1869, Zaanse Schans
12. houtzaagmolen en balkenzager Het Jonge Schaap, zeskante bovenkruier, 1680 - 1942, herbouwd in 2007, Zaanse Schans

Het Pink

Op een steenworp afstand van het Molenmuseum staat Molen Het Pink. In Het Pink komt de timmerclub bijeen en worden educatieve projecten uitgevoerd. Daarnaast fungeert het als depot voor het museum en wordt er vanuit de werkplaats van Het Pink veel molenonderhoud geregeld.

Onderhoud

De Vereniging behoudt en beheert de molens zoveel mogelijk in hun originele staat. Dit betekent dat er voortdurend onderhoudswerkzaamheden gepleegd worden. Het (groot) onderhoudsplan van de molens loopt van 2012 tot 2016. De Technische Advies Commissie, kortweg de TAC, ziet toe op de uitvoering daarvan. Een groot deel van restauratie en groot onderhoud wordt door de overheid gefinancierd. Desalniettemin heeft het bestuur de taak om additionele fondsen te vinden om alle noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden te kunnen verrichten.

In 2013 wordt een nieuw reglement voor het gebruik, beheer en huren van molens in gebruik genomen. Daarbij gaat de eigenaar (de Vereniging) uit van uniforme bepalingen en regels.

Samenwerking

De 12 molens van de Vereniging opereren zelfstandig. Sommigen zijn verhuurd aan ondernemers, anderen worden door Verenigingsmolenaars gerund. Deze verschillen komen onder meer tot uitdrukking in een afwijkende bedrijfsvoering of inzicht ten aanzien van het functioneren van de afzonderlijke molens. Goed overleg en structurele samenwerking is nodig om de molens ook in de toekomst optimaal te kunnen behouden en beheren. Dat zal immers steeds meer afhangen van het betalende bezoek. De molens van de Vereniging zullen daarom in toegangsprijzen, aangeboden producten en diensten, communicatie en in openingstijden maximaal op elkaar afgestemd moeten worden. Uiteraard is het van belang om de molens te behouden, maar bewustwording van de functie van de molens voor bezoekers en toeristen zal, nog meer dan nu al het geval is, aansprekend vormgegeven moeten worden.

Om de stroomlijning hiervan te bevorderen is de Windmolencompagnie actief. Deze stichting voert het door de vereniging vastgestelde beleid voor de molens uit. Een van de taken van de WMC is het bevorderen van saamhorigheid. Dit zal in 2013 leiden tot het al eerder genoemde reglement voor molens. Voor het (internationale) publiek zullen de 12 molens als zodanig herkenbaar moeten zijn.

Activiteiten in en bij de molens

Molens moeten malen. Daarom streeft de Vereniging naar een maximaal aantal draaiende molens. Een draaiende molen is de moeite waard om te bezoeken. Molenaars en hun ploegen geven uitleg terwijl ze met hun bezoekers tussen het gebonk en gedraai van de molen staan. Dat maakt indruk en geeft de bezoekers een waardevolle beleving. Speciale projecten en activiteiten kunnen de belangstelling vergroten.

Om de beleving nog tastbaarder te maken komt er meer aandacht voor de traditionele Zaanse molencultuur. Belangrijke momenten in het leven der molenaars, zoals bruiloften en begrafenissen, werden van oudsher kenbaar gemaakt in de stand van de molenwieken en de versierselen die er tussen de roeden werden gehangen. Ook kunnen de molens seinen doorgeven. Dergelijke tradities laten de molens letterlijk van hun beste kant zien. Te denken valt ook aan het aanlichten van de molens bij bijzondere gebeurtenissen of tijdens evenementen (denk aan De Winterschans).

Producten

Molens maken producten. De Kat maakt pigment en wordt daarom bezocht door kunstenaars. Oliemolens slaan olie, papiermolens maken papier, meelmolen malen meel. Een aantal van de 12 molens van de Vereniging zijn vermaard om hun producten, zoals het handgeschepte papier van De Schoolmeester, de pigmenten van De Kat en het gezaagde hout van Het Jonge Schaaap. Het is denkbaar (en ook wenselijk) dat de Vereniging (of de WMC) een kwaliteitskeurmerk ontwikkeld waaronder producten van de verschillende molens verkocht kunnen worden.

De Vereniging streeft naar het optimaal presenteren van de molens en het molenmuseum. Daar hoort een professioneel kantoor bij dat de vele enthousiaste vrijwilligers kan aansturen. In het verleden stond de molen als te redden object centraal. Nu de molens als objecten gered zijn, is het zaak om ze als objecten te ontsluiten. Samen met de objecten in het museum dienen er spannende en leerzame verhalen ontwikkeld te worden. Die verhalen moeten de wereld in worden gebracht. Publiek van dichtbij en ver weg vinden in de molens en in het museum een enerverende wereld vol bonkige bewegingen, lawaai, uitvindingen, doorzettingsvermogen, schoonheid en vernuft.

Toekomstvisie

Uit het bovenstaande volgt de toekomstvisie voor Vereniging De Zaanse Molen en het Molenmuseum. De fase van het redden van de Zaanse industriemolens ligt achter ons, net als de fase waarin het doel van het molenmuseum vooral is het verzamelen van alle molengerelateerde objecten. Het redden van de molens, de collectie en het verzamelen zijn niet langer doelen op zich, maar middelen om kennis over te dragen.

In de komende vijf jaar ontwikkelt het museum zich tot een educatief kenniscentrum voor verschillende doelgroepen. Dit kenniscentrum wordt mogelijk gerealiseerd op de Zaanse Schans, zodat het museum over de molenwereld straks tussen de molens staat.

Vereniging De Zaanse Molen en het Molenmuseum willen over vijf jaar dit educatieve kenniscentrum hebben gerealiseerd, het liefste op de Zaanse Schans.